

Naujienu Antroji Dalis

NR. 872

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

Dienų skeveldros

I.

Senas anekdotas sako: "mano namai — tavo namai", — tarė uošvė pasiimdama pinigus už žentui parduotus namus...

Jau eilė metų, kaip JAV bendruomenė ruošia spaudos mėnesį. Dingos, gal ir šįmet tasia pat!

Spaudos mėnesio proga raginama įsigyti seniai išspausdintų ir neparduotų knygų. Tai ir viskas. Spaudos mėnesį žurnalistas susigūžia prieblandoj ar kitų įvykių šešėlyje. Jau dr. V. Kudirka kažkuria proga pasakė: — "...ar neteks lietuviškiems laikraščiams redaguoti samdyti... žyds.

O mes jau ir sandome "žyds" iš įtakingų Amerikos ir kitų šalių dienraščių, sykliais TV ir t. t. Ar mes per tieką metų pasiauginom naujų žurnalistų pamainą?

Trumpai — drūtai tenka sušukti, ar žurnalistas bereikalingas, gal galima išsiversti eiliniams biuro tarnautojais ar pn.

Artėja Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukaktis. Ar nevertėtų, be kitų, nepriklausomybei prisiminti progų įsteigti 1 ar 2 žurnalistines premijas?

Pinigo reikia kiekvienai veiksnio ar ne-veiksnio įstaigai, tiekai kitų svarbių postų.

Manding, suburkime stipendijas naujai žurnalistų kartai, nes kaip Aloizas Baronas sako:

Juo daugiau bus išlieta rašalo, juo mažiau reikės kraujo".

II.

"Gimtasis Kraštas" juokiasi iš tremtinių. Tai sena NKVD sistema. Viename "G. K." Nr. sutinkama str.: Susitikimas su "patriotais". Tai aptariant kelionių įspūdžių "Keturi kartus per ekvatorių" knyga. Ten ir yra tokia pastraipa:

— Atsiprašau, o ar Lietuvoje leidžiama kalbėti lietuviškai? — kiek daryta kalba paklausė manęs moteris. Jos klausimas man buvo netikėtas ir labai nustebino.

— Ar mokyklose dėstoma gimtąja kalba? Ar daug lietuvių išvežta į naujas jų (rusų) raketinių bazių statybas? Ar gaunat kada sviesto paragauti... O kostiumą jums valstybė išdavė tik šiam reisui? Juk visą jūsų šeimą paėmė užstatu, išvykstant už "geležinės uždangos"? Ar...

Naivių žmonių visur pilna, ir pagrįstai gen. Michailovo lietuvių kalba leidžiamo laikraščio juokiamasi. Ir mes kartais rūstūs, kartais lyg surūdijusių geležė radę. Lyg mes būtumėm JAV ir kitų Vakarų spaudos ne-

skaitą. Kam save juokinti įvairiais klausimais.

Kas spaudą seka, tai nieko daugiau nesužinos iš atkeliaujančių trumpam ar ilgam pasisvečiuoti. Neapsijuokime savęs.

III.

Br. Raila rašo:

— Dabarčiai ir ateičiai dar svarbiau yra gyvųjų didvyriškumas, nes taip pat heroizmas yra atlaikyti neveltį, nelaisvę, persekiojimus, išsilaikyti arčiau su tautos kamieniu kiek tikta galima, visokiom įmanomom priemonėm padedant tautinės laisvės ir savarankumo siekti, — iš pogrindžio, kasdienos gyvenime, net per okupanto institucijas. Priešas yra giliai įsikverbęs į lietuvių tautos kūną, skverbiasi jis ir į laisvųjų lietuvių sambūrius. Ne tik pateisinama, bet senai būtina, kad ir lietuviai infiltruotųsi į priešų tarpą. Ilgesnėje perspektyvoje tai duos savo vaisių ir tai būtina visokiais požiūriais. Herojai ne tik tie, kurie žūva, bet ir tie, kurie tėvynės neišdave, išsilaiko gyvi savo žemėje, nes jų įnašas ateičiai dar bus be galo reikalingas."

O ką, Sveikas Skaitytojau, pats manai?

IV.

"Švyturio" Nr. 12 randame nuomonę apie tremtinius. Tai "seno valstybės saugumo organų darbuotojo, šandie pensininko Viktoro Ditkevičiaus nuomonė. Jis tremtinius šitaip "paskirsto":

"Kad iš Lietuvos pabėgę buržuaziniai nacionalistai ilgainiui pasisikirstė į dvi grupes: vieni tarnavo JAV žvalgybai, kiti — anglų."

J. Aistis "Drauge" rašo:

"Laikraštiniuko Alberto Laurinčiuko gymis būdingas, bet daugiau jis primena kaimo kailiadirbį ar arklių guldytoją negu žurnalistą. Toks labai lengvai gali įžiūrėti ir septintą dolegu žurnalistą. Toks labai lengrio pusė."

V.

"Sunday Telegraph" aptaria vieną naujai pasirodžiusią arabų aritmetikos knygą. Ten yra toks sakiny: "Trys arabų kovotojai už laisvę užklumpa izraelitų karius. Arabai didvyriai kaip mat pakloja 8 izraelitus, kiek izraelitų liko gyvų?"

VI.

Iš komunistinės spaudos patiriame štai ką:

(Nukelta į 2 psl.)

Ed. Manet

Portretas

GENOCIDAS IR KOLONIZACIJA

Kaip buvo išnaikinti Centrinės Amerikos gyventojai

Vokietijoje leidžiamas žurnalas "STERN" Nr. 26, 1967, talpina labai retos knygos apžvalgą. Ta knyga parašyta vieno ispano vienuolio Bartolome de Las Casas. Knygos pavadinimas: "Suglaustas pranešimas apie Vakarinių Indijų žemių sunaikinimą" (Kurzgefasst Bericht von der Verwüstung der Westindischen Länder). Kaip knyga buvo pavadinata originale — ispanų kalboje, Stern nepateikia, tik priduria, kad knyga išleista Hans Magnus Enzensbergerio, Insel Verlag leidykloje, Frankfurte am Main, 165 puslapių.

Vienuolis Las Casas išbuvęs Centrinėje Amerikoje (Vakarinėse Indijose, Westindien) išstus 15 metus, nuo 1502 iki 1517 metų apkeldaudamas, be kitų, šias šalis: Meksiką, Gvatemalą, Nikaragvą, Panamą, Venecuelą, Kolumbiją, Peru, Kubą ir Haiti.

Pasiremdamas savo asmeniniais stebėjimais autorius Las Casas 1512 metais parašė savo "Suglaustą pranešimą", tikriau sakant tokį kaltinamąjį aktą, kurio ir šiandien ispanai nenori nei girdėti, nei žinoti ir, žinoma, viską padarytų, kad tokios knygos visiškai nebūtų. Per 400 metų knyga uždrausta, prakeikta ir persekiota, nes ji "tersia Ispanijos garbę". Negalint kitaip tos garbės apginti, bandomas pats autorius apteršti, net dabar mūsų laikais. Modernieji ispanų istorikai tos knygos autoriui davė sekančius "titulus": "proto ligonis" (1927 metais), "kiauras anarchistas" (1933 m.), marksizmo pamokslininkas (1937), "visiškai pavojingas demagogas" (1944 m.), "velnio apsėstas įygintojas" (1946), "pamišėliškas savo įsi-

vaizdavimais, besaikis ir neatsakingas savo išsireikimais" (1947), o pats iškiliausias ispanų 20 amžiaus istorikas Ramon Menedez Pidal dar 1963 metais tos knygos autorių vienuolį Bartolome de Las Casas išvadino "didybės manijos apsėstu paranoiku"!

Didieji nacių ir komunistų mokytojai

Las Casas aprašo šiuos didžiuosius Naujojo Pasaulio užkariautojus ir kolonizatorius:

Hernan Cortez — Meksikos nugalėtojas, kurs specializavosi gyvų indėnų deginimu "neskiriamas vyras ar moteris, jaunas ar senas".

Francisco Pizarro — Peru užkariautojas. Jis žudė, plėšė ir naikino be saiko ir be tikslo.

Hernando de Soto — Floridos atradėjas, pirmasis ispanas pasiekęs šiaurės Amerikos pietinį galą. Jo silpnybė buvo savo indėnams nupiaustyti nosis ir lūpas, "po to kraują varvindami jie buvo šalin pavaromi".

Rodrigue Albuquerque, "pikčiausia iš visų barbarų". Kuboje daugiau kaip 200 žmonių, norėdami išsigelbėti nuo žiauribių, drauge nusižudė.

Tačiau šie masiniai žmogžudžiai ne tik nebuvo mubausti, priešingai — jų darbais didžiutasi ir tebesididžiuojama ir jų vardai su pagarba minimi ir istorijoje plačiausiai žinomi. Nes jie skaitomi Naujojo Pasaulio kolonizatoriai, civilizacijos ir kultūros ir krikščionybės nešėjai.

Las Casas "Suglaustu pranešimu" neabejojama. Daugelį jo pateiktų pavienių faktų pa-

(Nukelta į 2 psl.)

GENOCIDAS IR KOLONIZACIJA

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

tvirtina kiti šaltiniai, pavyzdžiui Kolumbo užrašai (Aufzeichnungen). Las Casas yra net per daug atsargus ir kurįmanymas stengiasi verčiau pamažinti negu pridėti. Pavyzdžiui, jis teigia, kad ispanai konkvistadoriai centrinėje Meksikoje išžudė keturis milijonus žmonių, ir kad bendrai ispanų teroro aukų iš viso buvo tarp 20 ir 30 milijonų indėnų actekų, tačiau naujaisi amerikiečių tyrinėjimai parodė, kad vien centrinėje Meksikoje užkariuotojų aukomis krito nemažiau kaip 19 milijonų. Pati Ispanija anuomet neturėjo net 10 milijonų savo gyventojų. Tai buvo vadinama kolonialinė politika.

Genocidas ir kolonizacija seniau ir dabar

Kai Las Casas savo Pranešimą rašė, Vakarų Indijų žmonių genocidas tebevyko pilnu tempu.

Kaip knygos recenzentas Jan Holthusen rašo, "kai kuriuos ekscesus jis stengėsi švelninti, tačiau tautų žudymo jis negalėjo sustabdyti ir žmoniškumo balsas buvo nepageidaujamas. Nes pasaulinė imperija Vakaruose buvo ispanų tautinės didybės sapno ir svajonės įgyvendinimas. Svetimi pažmogiai (žemesnės rūšies žmonės, Untermenschen) neturėjo jokios teisės tokį sapną trukdyti. Visiškai panašiai kaip vėliau, kai Vokietija bandė savo pasaulinio reicho Rytuose ieškoti".

Masienio žmonių naikavimo technika per praėjusius 400 metų "patobulėjo". Tačiau daugelis scenų, kurias Las Casas vaizduoja, skamba pasibaisėtinais aktualiais. Pavyzdžiui, vergų išgabenimas iš jų tėvynių. Tikslas galėjo vadintis "Auschwitz", rašo Stern. (Reikia dar pridurti Vorkutą ir daugelį kitų "aušvių" sovietiniame Sibire j. pr.)

Jie (tremtiniai) ėjo aima-

nuodami ir sakydami..." dabar mes iškeliaujame be vilties kada nors sugrįžti, savo pačias ir vaikus vėl pamatyti" (Kaip panašu į Baisiojo Birželio dienas j. pr.)

Kartais tie "pažmogiai" pasipriešindavo. Tuomet nugalėtojai griebdavosi keršto priemonių, kurios iki šiai dienai nėra pasikeitusios. Las Casas rašo: "Kadangi indėnai keletą krikščionių teisingame ir šventame įkarštyje užmušė, dėlto šie (krikščionys) padarė tokį įstatymą, kad kiekvieną kartą šimtas indėnų turi būti užmušta, kai jie užmuša vieną krikščionį."

Kad ir tuo būdu pavienių partizanų sudrausti nebuvo galima, pritaikinta nudegintos žemės technika. Rezultate, rašo Las Casas, "vėliau atvykusieji keliaudavo šimta ir net du ir tris šimtus mylių raudami viską nudegintą, be gyvybės, ir gražiausias vietas griuvėsiuose".

Meksikoje ir Peru, kurių gyventojai buvo per stiprūs, kad būtų galima išnaikinti ir gana pažangūs, kad be pasipriešinimo duotųsi pavergiami, griebtasi tų pačių priemonių, kurias Hitleris išbandė Lenkijoje (ir Stalinas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje j. pr.): buvo likviduotas dvasinis elitas (šviesuomenė). Sistematiškai visi "iškilieji ponai" buvo sugaudomi ir sudeginami. "Kiek iš ispanų patyriau, jie tai darė sąmoningai, idant krašte neliktų nė vieno žymensnio žmogaus".

Panašu kaip iš Kauno į Červene 1941 metais

Per keletą dešimtmečių Vakarų Indijų salų čiabuvių gyventojai buvo veik visiškai išnaikinti. Haiti saloje po keturiasdešimt metų "iš daugiau kaip trijų milijonų žmonių, kuriuos aš anksčiau pats savo akimis mačiau, beliko vos tik 200 čiabuvių", rašo Las Casas.

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

a) — Smukim lauk! — stai-ga pašoko mano bičiulis.

Buvo jauki vakaro prieblanda. Sėdėjome "Dainavos" restorano salėje. Dalijomės įspūdziais.

— Kas nutiko! — nesupratau.

Mano bičiulis parodė į orkestro vietą. Ten rinkosi muzikantai.

Po minutės sugriaudė, sugaudė "Dainavos" estradinis ansamblis ir iš karto apkurto-me. Susikalbėti nebegalėjome — viską nustelbė odiniai, mediniai, variniai garsai.

Aš šaukiau padavėją visu balsu, bet ji negirdėjo. Negirdėjau nė susimerinusio bičiulio žodžių. Už gretimų stalų žmonės vieni kitiems šaukė, kiek galėdami, arba tylėdami sėdėjo, padarę kankinių veidus.

Išbėgome. Ne mes vieni. Mu-

zikantai išvijo ir daugiau svečių.

"Gintaro" restorane buvo ne mažesnis muzikos triukšmas.

Keli raumeningi, stiprų plaučių vyrukai orkestre kėlė tokių tonų audrą, jog klausančiam net ausys raitėsi.

Galime paminti ir "Literatų" kavinę, ir geležinkelio stoties restoraną, ir Kauno "Metropolį". Čia be ruporo nesusikalbėsi: visur be saiko, be skonio daužomi būgnai, trimtuojama. Kai kurių restoranų muzikinis triukšmas, tur būt, pranoksta audimo cechų triukšmą.

b) Vilniaus "Tiesa" parinko tokių "perlų":

Pas mus klientai su rūbais neaptarnaujami.

(Skelbimas valgykloje)

Nelaimingo atsitikimo aprašymas (ligonio žodžiais): "Užsigavo, mušdamas žmoną..."

J. Cicėnas

Kai kurios teritorijos po tos skerdynės ir iki šiai dienai dar nėra atsigavę. Bahamos "anuomet gyveno virš penkių šimtų tūkstančių dūšių". Iš tų, po pirmosios ispanų bangos, beliko viso vos "vienuolika asmenų"... Nuo tol stengiamasi šias salas apgyvendinti europiečiais ir afrikiečiais, bet ir šiandien visų naujakurių skaičius siekia tik 134,000.

Kai tik kuri sala tuo būdu buvo iš vietinių gyventojų patušinta, buvo ieškoma papildymo. Kur dar buvo rasta indėnų, jie buvo surankiojami. Visi sugautieji, net kūdikiai, "kurie dar prie motinų krūtų laikėsi", buvo įkaitinta geležimi vergais paženklinoti. Sugautas moteris dirbtinai apvaisindavo. Vienas vergų pirklys girdavosi, esą jis "stengiasi tiek daug indėnų padaryti nėsčiomis, kiek tik įstengdamas, nes kai jos esančios pastojusios ir parduodamos kaip vergės, jis už jas gauna daugiau pinigų".

Vergus transportuojant, indėnai "buvo kartu sukaustomi..." Kai kuris pavargdavo arba dėl bado ir jėgų išsekimo nebegalėdavo toliau eiti, tokiam, kad nereikėtų grandinių rakinėti, vienu kardo kirčiu į sprandą atkščiaiu geležinės grandies nukirsdavo galvą, taip kad kūnas nuvirsdavo vienoje pusėje, o galva nulėkdavo į kitą pusę".

Likusieji būdavo pakraunami į prekinių laivų. Čia dėl maisto ir kitokių trūkumų mirtis toliau gyvybes skindavo. Išbadėjusius išmesdavo per bortą. Kiek tokių atvejų būta, Las Casas patyręs iš vieno prekiautojo. Jo laivas iš Bahamos į Haiti, "apie šešiasdešimt ar septyniasdešimt mylių atstu, žegluiodavo be kompasų ir be žemėlapių (jūrų kortų), nes nebuvę reikalo, kadangi laivo kursą jis galėjęs sekti pagal indėnų lavonus, kurių iš laivų buvo jūroje primėtyta"...

Žmogiena maitinami vergai ir šunys

Tūkstančiai indėnų buvo "sunaudoti" perlų žvejybai. Nuo saulėtekio iki saulėlydžio jie turėjo nardyti. "Jų kūnai be paliovos šalčio perimti, ir vis laikant užimtą kvapą jų krūtinės sisispaudžia ir jie pradeda krauju spjautyti ir viduriuoti... Jų plaukai, šiaip iš prigimimo visų juodi, įgauna visiškai kitokią spalvą, parausta panašiai kaip jūros vilkų kailis. Jų nu-garas druska išmuša, žodžiu, jie atrodo kaip kokie pabaisos žmogaus formoje. Beveik visi jie tokį klaių gyvenimą vos keletą dienų tepakelia"...

Kitas baltasis ponas savo vergams duodavo pasirinkti, arba badu išmirti arba savo draugus valgyti. Jis laikė viešą skerdyklą ir mėsinę, kur žmogiena buvo paruošiama, kur jo paties akyvaizdoje maži vaikai buvo skerdžiami ir kepami"...

Užkariautojai ir valdytojai savo žygiuose vedavosi daug šunų, kuriems maitinti būdavo drauge varomas sukaustyti indėnų būrys.

"Tiems šunims maitinti, jie savo žygiuose vedasi būrį indė-

nų", rašo Las Casas, "kurie yra varomi lyg kiaulių kaimenė. Juos skerdžia... Vienas ir sako antrajam. Paskolink šiandien tavo žiurkės skvirtį. Kitą dieną aš vieną skersiu, tuomet tau sugrąžinsiu"...

"Jam rodėsi, kad jo šunys yra išalkę. Jis pagrobė iš vienos motinos jos kūdikį ir kardu nukapojęs po gabalą kūdikio rankų ir kojų mėtė savo šunims, o kai tuos surijo, numetė ir patį kūnelį, kad šunys kartu suėstų"... rašo brolis krikščionis vienuolis, pastebėdamas tačiau, kad ispanai, kaip ir visi užkariautojai, turėjo savo moralinį pateisinimą! Ispaniškoji krikščionybė turėjo gi pasaulį išganyti! Kaip rimtai jis į tą savo misiją pagonims atversti žiūrėjo, vienuolis Las Casas aprašo vieną meksikoniską epizodą, kur indėnų kūdikis turėjo būti šunims sušertas. Šį kartą Las Casas patenkintai pastebi, kad kūdikis "prieš savo galą buvo vieno ordino dvasininko pakrikštytas"!

Vokiečiai išžudė "tik" 4-5 milijonus

Kad ir vokiečiai niekuo negeresni buvę, pateikia pavyzdį pats Stern šitokia straipsnio užbaiga:

Tačiau ne vien dvidešimtame amžiuje vokiečiai pasirodė esą geri ispanų mokiniai. Dar 1526 metais Karlas V už jo išrinkimo į kaizerius finansavimą Augsburgio Banko namų ponui Welseriui atidavė valdyti Venesuelos provinciją. Welseris tenai nusiuntė vokiečių vadovybėje ispanų samdinių ekspediciją. "Per devyniolika metų anų gyvuliškų tironų tų vokiečių ten viešpatavimo", rašo Las Casas, "jų sąskaitai tenka nuo keturių iki penkių milijonų nužudytų žmonių". J. Pr.

PARINKO PORĄ

Viena pažangi kolegija panaudojo IBM mašiną studentams ir studentėms parinkti, kaip charakteriais geriausiai tinkamus susidraugtuti. Technikas pateikia mašinai visus davinius apie kurį berniuką ar mergaitę, ir — žiūrėk, — po kelių sekundžių mašina išmuša atsakymą.

Vienas bernas pateikė mašinai apie savo davinius, kad jis esąs 6 pėdų ir 3 nykščių (inčų) aukščio ir gražiai atrodas, tuo tarpu kai jis buvo nepilnų keturių pėdų ir labai nekaip atrėdė.

Viena mergina suteikė apie save žinias, kad ji turi tobulą 36 formą, kai ji tikrumoje formą turėjo 12-12-12.

IBM mašina išmušė savo išvadą, kad jiedu geriausiai tinka į porą — abudu melagiai.

KAS PIRMESNIS

Vyras žmonai:

— Šios begalinės sąskaitos mane kada nors pribais. Tiesiog nebežinau, kam pirma mokėti: gydytojui ar elektros kompanijai?

Žmona:

— Žinoma, kompanijai. Gydytojas, šiaip ar taip, neateis išjungti mūsų kraujo apytakos.

SPAUDOS PABIROS

I. Namai, tėvai ir vaikai

(Iš ciklo: "Poetas ir revoliucionierius")

"Et! kiauron rudinėn rėdos
Kietas vargas, sunkios bėdos,
Kur neturtas — ten ir jos:
Eis beturtis į bažnyčią,
Grįš po darbo jis į gryčią, —
Skurdas vis ant sprando jos..."

Julius Janonis

Kaip visoje Lietuvoje, taip ir Biržų bei Papilio apylinkių kaimuose ir didesniuose vienkiesniuose būdavo trobelninkų - bežemių. Kaimuose kuklios jų trobelės būdavo susigrupavę kaimo galuose, tik viena kita kartais teįsimaišydavo tarpe žemvaldžių sodybų. Tose bežemių trobelėse to paties, artimesnių ir net gerokai tolimų kaimų bei viensėdžių ūkininkai rasdavo sau reikalingą darbo jėgą: samdinių. Ar berną, mergą, pusbernį, pusmergę ar piemenį. Vasaros darbymečių atlikę pas ūkininkus sutartą "lažą", tie samdiniai rudenį vėl grįždavo į savo kuklias trobeles ir žiemodavo čia iki kito pavasario. Pasitaikydavo ir tokių darbdavių, kuriems ištisus metus būdavo reikalingi samdiniai. Pas tokius ūkininkus samdiniai, jeigu darbdavys ir darbininkas tarpusavy sutardavo, išbūdavo po kelis ir net keliolika metų.

Tokių kaimo proletarų namukai būdavo pastatyti ant kurio nors vieno, o kartais ant dviejų ūkininkų žemės. Už tą plotelį žemės trobelninkai savininkams kasmet mokėdavo sutartą sumą pinigų arba darbymečių atidirdavo "dienas". Taip ir vegetuodavo tas kaimiškas proletariatas.

Taip dalykai klostėsi iki Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo. Lietuvai išsikovojus laisvę ir pravedant žemės reformą, ir kaimams skirstantis vienkiesniais, trobelninkų sodybėlės būdavo "apkapčiovamos" ir paliekamos trobelninkų nuosavybe. Bent mano gimtajame kaime taip yra buvę.

Tokius kaimo bežemius ūkininkai visai vadindavo: trobelninkais, grytelninkais, gryčelninkais, o mano gimtajame kaime jie turėjo "ulytėlykų" vardą. Šis pavadinimas jiems būdavo taikomas pašaipia prasme. Ypatinai ūkininkų vaikai naudodavosi šiuo žodžiu, norėdami mus — bežemių vaikus įskaudinti ar paniekinti.

Norėdamas sužinoti tikrąjį kaimo "trobelninkų" vardą, pavarčiau "Lietuvių Kalbos Vadovą" ir... įklimpau. Ten yra keli pavadinimai, bet nė vieno tikro:

"troba - namas, pirkia", "trobelė - pirkelė, lūšnelė", "pirkia - gyvenamasis namas"; "lūšna - senas sulūžęs namas (ne bakūžė)"; "bežemis - kas neturi žemės"; trobelninkas - kampininkas, benamis" (še, tai tau! Nei šis, nei tas!).

Tik L. Enciklopedijoje šiek tiek tiksliau nusakyta trobelninkų sąvoka: "Bežemis - socialinė sąvoka, apimanti kaimo gy-

JURGIS JAŠINSKAS

ventojus, neturinčius savo žemės, nuomininkais, pusininkais, darbininkais ją dirbančius. B. sąvoka daugiau žinoma prieš I pasaulinį karą R. Europos kraštuose... Grupuojant kaimo gyventojus, prie B. priskiriami ir ne iš žemės ūkio gyveną, pvz. amatininkai..." (L. E. II t. 461 psl.)

Poeto Juliaus Janonio tėvai Martynas ir Marija Klibaitė Janoniai abu buvo bežemiai - trobelninkai. Abu gimė "nuostabiame Biržų - Papilio trikampyje": tėvas šiaurėje - Juodžionių kaime, o motina - pietuose - Šimpeliškių kaime. Po vedybų jie apsigyveno Janonienės iš motinos paveldėtame namelyje Beržinių kaime, esančiame apie 10 - 11 km. į pietryčius nuo Biržų.

Čia Janoniai begyvendami susilaukė ketveto vaikų: Mykolą, Mariją, Julijų ir Emiliją.

1966 m. Lietuvoje TSR Mokslų Akademijos leidžiamame žurnale "Literatūra ir kalba" VIII tome sukaupia labai daug medžiagos apie poetą Julijų Janonį, jo gimtą, tėvus, kūrybą, veiklą ir jo literatūrinį palikimą. Apie šį veikalą, bus išsirtarta kiek vėliau. Čia, štai, tik kelios būdingesnės ištraukos iš kun. Povilo Jašinsko atsiminimų apie Janonius, jų vaikus, o ypač čia, apie poetą Julijų (tų atsiminimų autorius, turįs tą pačią pavardę, kaip ir "pabirnininkas", pastarajam ne tik negiminė, bet ir asmeniškai nepažįstamas J.):

"Kad šaltos žiemos dienomis ir ilgais, tamsiais vakarais vaikams nenuobodžiautų, motina pramanydavo kuo nors užimti. Ji sekėdavo pasakas, su jais giedodavo ir dainuodavo, padarydavo iš siuvinų atliekų žaisliukų. Tėvas, grįždamas iš miško, atnešdavo eglių ir pušų konkerėžių žaislams. Jis visokių įdomybių papasakodavo apie miško dvasias, žvėrelius ir paukščius, žinojo daug tikrų įvykių, kaip vilkai, meškos ir kitokie žvėrys užpuola žmogų, sudrasko, kaip reikia nuo jų gintis. Abu Janoniai buvo geri pasakoriai. Jie sugebėjo auklėti ir lavinti savo vaikus. Ypatinai gabi buvo M. Janonienė. Ji savo vaikų neleido į Melaišius pas kaimo samdomą "daraktorių", o pati mokė skaityti ir rašyti. Penkerių metų Juliuokas jau skaitė ir uoliai ant marmurinės lentelės brėžtuku - "gripeliu" - rašinėjo visokius ženklus ir raides..."

M. Janonienė labai mėgo knygas, todėl anksti pratino prie jų ir savo vaikus. Iš vargonininko Mikelėno, iš kun. P. Jakubėno, tolumo savo gimnazičio, ir kitų Biržų inteligentų ji gaudavo knygų ir iliustruotų žurnalų...

Sekmadieniais ir kiekvienu laisvesniu laiku Janonių trobelė virsdavo savotiška mokykla. Čia rinkdavosi ir kaimynų, ir Melaišių kaimo vaikai, nes jie gaudavo ką nors naujo pamatyti ir išgirsti. Tokiu būdu Julijui vaikystės metai kartu buvo ir

pradinio mokslo metai. O jis buvo uolus savo motinos mokyns...

Žiemos metu mažasis Julius gyveno pasakų ir knygų pasaulyje...

Janonių darbštumo ir rūpestingumo dėka vaikystėje nei Julijui, nei kitiems vaikams bado ir šalčio kęsti neteko. Tėvai sugebėjo taip tvarkytis, jog vaikai iš tikrųjų jautė turį gerą globą. M. Janonis buvo tvirtas darbininkas ir nevengė jokio darbo. Jis visada kur nors dirbdavo. Buvo taupus, vengė nereikalingų išlaidų...

Ir M. Janonienė buvo darbšti, o daug kur net sumanesnė ir drasesnė už vyrą. Ji siuvo savo šeimai ir kitiems, ypač vaikams ir moterims, kasdieninius drabužius, mokė auklėjo vaikus, nes vyras namuose buvo tikrai svečias - pareidavo nakčiai ir švenčių dienomis. M. Janonienė rūpinosi visais namų ir vaikų reikalais, buvo šeimos galva, kartu ir jos siela..."

"Būdamas tik aštuonerių metų, Julius jau žinojo, kad lietuviškos knygos yra draudžiamos ir jas reikia slėpti nuo žandarų. Todėl spaudos draudimo panaikinimas 1904 metais ir Janonių šeimai bei mažajam Julijui suteikė didelį džiaugsmą. Julius dabar galėjo ištraukti iš palėpės slepiamas lietuviškas knygas ir laisvai jas skaityti. Pas Janonius jau buvo susikaupę nemaža įvairiomis kalbomis knygų ir laikraščių.

... 1904 - 1906 metai prieš laiką subrandino Julijų. Tie pil-

ni jaudinančių įvykių metai iš anksto nužymėjo jo gyvenimo ir būsimos veiklos kryptį..."

2. Išskridimas

"Dažnai prisimena tas laikas,
Kai aš laimingas dar, kaip vaikas,
Pas tėvus mylimus viešėjau
Ir dirbau, ką tikėtai norėjau..."

Pr. Vaižaitis

"... O beturčio vargšas vaikas
Jau tada, kai žaisti laikas,
Pusnuogis dažnai badauja
Ir turto liui piemenauja,
Jį, belaimį ir bedalį,
Kas tik nori, skriausti gali..."

J. Janonis

Juk tavo, mielas Skaitytoju gyvenime, kaip ir kiekvienam iš mūsų, būna tokių valandėlių, kada tu mintimis nuskrendi į savo vaikystės metus ir vaikštai po juos, atpažindamas juose kiekvieną daiktėlį, kiekvieną įvykį, kiekvieną išgyvenimą ir išjautimą? Viskas tada, kaip gyva dabartis, stoji si tau akyse ir tu vėl virsti tuo nerūpestingu vaiku, kada tavo pečių neslėgė jokie rūpesčiai, jokie nepasisekimai ir bėdos. Tu esi patenkintas, tu esi laimingas ir džiaugiesi gyvenimu, kokį tada, kai tebebuvojai tėvų globoje ir priežiūroje, turėjai? Argi taip kartais neatsitinka? Tai skaisčiosios vaikystės dienos, valandos ir minutės. Jos atskrenda pas tave, kaip skaisčius pragiedrusis apniūkusiame šiandieninės realybės rate. Ir tu vėl norėtumei sugrįžti į tas nesudrumstas vaikystės dienas

(Nukelta į 6 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraudimams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudimą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia pataravimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudimą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudimą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$8.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Tautinių šokių švenčių takais

J. Vaičiūnienė

1966 m., Dainų šventės metu Čikagoje sukvietame tautinių šokių mokytojų susirinkime Trečiajai T. Š. šventei gairėms nustatyti ir aš buvočiau. Jame buvo didžiųjų tautinių šokių sambūrių vadovų, rašančių ir bebaigiančių rašyti savo darbo istoriją — Ona Ivaškienė, Malulaitienė, Liudas Sagys, Gobienė, Smieliauskienė... Tautinių šokių instituto atstovai — Bronė Jameikienė, Rimgailė Zotovienė, Bronius Šatas... Kitų nepažinau. Dairiausi Dumčiūtės - Brechmanienės, bene didžiausio T. Š. sambūrio Gyvatario vadovės (Kanadoje).

Tačiau ir šių dalyvavusių pakako mesti pagrindinei minčiai į ateinančios T. Š. šventės laukus — Trečioji Tautinių šokių šventė turi būti didinga! Tai yra aukščiausioji gairė, ar net iškelta vėliava, į kurią, išsiaiškinus jos apimtį, tektų ir vairuoti.

Kadangi pirmiausia viskam, pagal seną išmanymą švystelia mintis, paskui žodis, po jo darbas, tai gal čia mano ir nekokios mintys, kitos ir nenaujos, ir žodžiai mesti, protekine bėgant, atves jaunesnių, didesnių, tinkamesnių. "Mintis atveda mintį, žodis — žodį, darbas — darbą". (Žmonių išmintis)

Abidvi praėjusios, bet pasilikusios, nuolat išskylančios iš pasąmonės T. Šokių šventės savo jaunumu, atskirais gražiais vaizdeliais buvo gražios. Bet iš viso vieningo, didingo vaizdo, ir man atrodo, nesudarė. Pirmoji labiau pasižymėjo įspūdinga įžanga, didingu atėjimu ir išėjimu — pabaiga alfa ir omega. Bet daug kur su blakėmis (audimo klaidos) į nytis suvertas ir ataustas vidurinis klodas — dėstymas vietomis audimą gadino. Tačiau, turint galvoje darbo sąlygas, kad "pradžią darbą gadina", kad pirmas iš viso čia tokios apimties T. Šokių į žmones išvedimas, iš esmės reikia laikyti geru ir gera pamoka ateičiai.

Antrosios T. Š. šventės dalyviai, ateinantys į salę gatvine karnavališka eiseną, net su plakatais, pagal sveltimos dvasios muziką, nugąsdino, žadėdami ir panašų dėstymą. Bet dėstymas, nors muzikos tarpais plojamas prie žemės, nuotaiką pataisė. Matėme gražių atskirų vaizdelių,

kas parodė šokėjų gerą pasiruošimą ir sustatytojo L. Sagio kūrybinį polėkį. Pabaigos vaizdas, suskaldytas į tris dalis, ir pakrikęs be išvados, užbaigiamojo taško išėjimas paliko įspūdį, lyg šokėjai ko nusigandę, ar ką negera padarę išsiskirstė. (Bet tai kaltė sargybinio, neatidariusio laiku duris).

Nors turint galvoje besipriešinančias darbu sąlygas, reikalaujančias dažnai aukos joms nugalėti, vis dėlto reikėtų prisipažinti, jog tokia didžiulė gyva statyba nebuvo iki paties tikslo iškelta. Gal trūko tikslo šviesumo, gal tik antračelių žiburių. Juos visus uždegus, tas pats darbas turėtų nešti gausesnių vaisių. Nesitikimų kliūčių visada atsiranda. Klaidų visiškai niekad neišvengsime, tuo labiau, kad jos aiškiai pamatomos dažniausiai tada, kada kūrinys iškyla baigtas. Jeigu klaidos nėra sąmoningas nusistatymas, o tik klaidos, įmanoma jų skaičių sumažinti.

Tad ir norima Trečiosios T. Šokių šventės aiškiau, gryniau, ryžtingiau kalbančios už abidvi pirmąsias, čiurlioniškai tariant, tautinio stiliaus... Nenorėti — reikštų arba stovėti vietoje, arba krypti į šalį, arba žengti atgal.

ŠVENTĖS SĄVOKA

Šventė šventei nelygu. Čia kalbamoji jau reiškia nekasdieniškumą. Savo retu iškilimu, idėja, tikslu, išraiška tokios šventės išauga iš kasdienybės ir praauga. Jos yra lyg kalnai — piliakalniai stipriųjų asmenų ir tautos atžalų supiltų iš kasdienos pasiektų kūrybinių darbų. Kalno viršūnė plėšia saulę ir šviesą užstojančius debesis. Ant šio kalno pasilypėjęs matai kasdienybės pakalnėje besitiesiantį einantį ir nueitą kelią, pasitikrini darbo kryptį. Jo, kalno sudėtyje randi randi lyg piliakalnyje, kultūrinių ginklų. Tokie kalnai pilti, ypač dabartiniame mūsų kelyje, būtini: "Aš jam kalną pyliau, jis man duobę kasė". Taip apibrėžia mūsų tauta gera ir bloga darytojus. Kas nepila kalno, jei duobės ir nekasa, tai pasilieka pakalnėje.

Ateinančioji T. Š. šventė — kasdienybės priešingumas ir kartu kasdienybės

J. Vaičiūnienė

darbų apyskaita. Jos rengėjai, dalyviai — kalno — piliakalnio pylėjai.

IDEJA, JĖGA IR GROZIS

Šventę užves į kalno viršūnę idėjos, jėgos, grožio ir tautos dvasios pavaizdavimas tautiniu stiliumi.

Idėja — 50-jai Vasario 16-jai ne tik trumpai prisiminti, bet ją ir išgyventi, nupūtus nuo jos kasdienybės ir laiko dulkes, dabartiniu žodžiu tariant, atsinaujinti ir jaunam su praeities turtu žengti į ateitį. Ta idėja sena, istorijos kelių ateinanti iš karaliaus Mindaugo laikų, per Lietuvos galybės šimtmečius, per užgriuvusių vergiją, baudžiavas iki 1861 m., eina per sukilimus iki tautinės revoliucijos, per ją iki 1918 m. Vasario 16-sios. O ši parodo aukščiausią ryžtą ir bauginančią drąsą kovose už laisvę sbrendusiųjų, Nepriklausomybės atstatymo akto pasirašytojų. Idėja ir šiai šventei atrenka ir paduoda visa, kas tinka, ryškina, daro savotišką. Apibrėžia minčių ratą, nurodo kalbą, garsą — muziką, įkvepia išraiškos vaizdus, judesius, nušviečia spalvas ir visos aplinkos pobūdį. Idėja visas dalykus suveria, lyg karolius siūlas, kurį nutraukus, atskiros dalys — perlai pabyra, ir kiekvienas atskirai netenka bendrosios reikšmės. Idėja atmeta visa, kas temdo, skandina, skaldo, smulkina...

Idėja — priešingumas beidėjiskumui,

Jėga. Idėjos gyvumas, kilnumas, didumas, nemirtingumas, besąlyginumas, nedalomumas... Visą pastatą daro jėginę, sukuria dvasinę jėgą. Jėga apibrėžia tada, kai ji susitelkusi kiekviena atskirame vienetu — asmenyje, nusilenkia ir paklūsta sava valia visumai. Paklusimas idėjai parodo vienetų, dalyvių sveikumą, lyg ano Kudirkos tilto lietuviškųjų dalių stiprumą, kultūringumą, Jėga yra ta tekmė, kuri pati veržiasi, teka ir neša pagriebusi kitus. Ta tekmė, kuri graužiasi viena savąja vaga, neįsiliedama į kitą. Jėgos kalba, vaizdas įsako žiūrovams džiaugtis, rūstauti, kentėti, stiprėti, kietėti, maištauti, kovoti, nurimti, ištesėti. Anot Galaunės, "Tautos kūriamoji galia ir josios padariniai" Be vidinės jėgos nebūtų jokio heroizmo.

Jėga yra priešingumas bejėgiškumui.

GROZIS IR JO SANTYKIS SU IDEJA IR JĖGA

Vienas pats grožis, tur būt, gali būti, yra skonio ir mados dalykas, apybrėžiamas taip: "Ne tas gražu, kas gražu, bet tas, kas kam patinka. Geriau be galvos, bet ne be mados" Tad pagal skonį ir madą ne kiekvienas dailus dalykas turi būti apspręsta idėjos ir veržtis jėga.

Kadangi skonių ir madų buvo, yra ir bus įvairių, o pagal įvairius skonius įvairių dailių ir nedailių daiktų, tada nežinia, kieno ir kokiam skoniui madai taikytis. Taikantis atskiram ar grupės skoniui,

Tautinių šokių būrelis "Grandis" A. Tamošiūnaitė ir O. Čižikas.

madai, būtų dalelės visuomenės skonio patenkinimas. Toks skonio grožis neatstovaus visos tautos anų metų kūrybai, nebūs kūrybinė tos rūšies suma. Arba atstovaus melagingai. Šiuo atveju suprantamas tautinės idėjos grožis ir jėgos sukurtas grožis, visos tautos turtas, rodmas tos pačios kilmės žmonėms, tautai. Toks bendras tautai būdingas grožis, išskiriantis ją iš kitų tautų, turi, ar bent turėtų išgirsti atgarsio, atsiliepimo kiekvieno lietuvių prigimtyje. Tai būtų tautinio meno grožio pokalbis su jį sukūrusia tauta... Kadangi tautos bendras grožis turi ir visuotinio tarptautinio grožio pradų, tai jis nėra visiškai nesuprantamas ir svetimais.

Visuotinis tautinis grožis yra priešingumas madoms ir skoniams.

Didingumas. Idėjos, jėgos ir grožio susituokimas sukuria didingumą. Dirbtelkime į gamtą, visatą ir žmogaus sukurtus didingus veikalus. Gražus rudens šalnų pakastas lapas ar žydinčios vyšnios šakelė. Bet didingumą pajuntame viso sodo žydėjime, ar audrų blaškomo miško kovoje. Gražus sruvenantis upelis, bet didingumu užburia tyli susimąsčiusi ar besiblaškanti jūra. Graži snieguolė, bet šaltu didingumu alsuoja sniego platumos ar kalnai. Gražus atskiras žmogus, bet didingumu pavergia tas, kuriame susituokę ir kankliai ir kardas, literatūriškai tariant, tragedijos veikėjas. Graži pasipuošusi moteris, bet didinga Pirčiupio stovykla... Kosiginas, pamatęs Vatikane Pasaulio sukūrimo paveikslą prieš savo valią sušuko "koks didingas vaizdas"... Didingas kūrinys yra žmogaus ir tautos aukščiausioji kūryba.

Didingumas priešingas, bejėgiškumui ir beidėjiškumui, išsisklaidymui...

JUDESYS, VAZDAS IR GARSAS

Kad šventė būtų lietuviška, idėjos, jėgos ir grožio sąvokas turi turėti užpildyti lietuviškas judesys, vaizdas ir garsas. Tariant, nors ir svetimuose vėjuose, turi linguoti, žaliuoti, šlamėti lietuviškais Nemuno žilvičiais. Tada ji, šventė, visiems liudys mus buvus ir tebesančius atskira savotiška tauta, nenorinčia ir negalinčia su kitomis sutapti ir tarpe kitų išsidalyti. Tuo pačiu turi visokeriopą teisę savarankiškai gyventi ir kurti. Būdamas seniena, turi pasirodyti teisingu veidu, šimtmečiais daugybės rankų nupieštu brūkšnelis po brūkšnelio, išskylančiu dabartyje, vis gražėjančiu, drąsiai žvelgiančiu į ateitį.

Kas gali lengvai, be skausmo prisitaikyti, supanašėti, visi žino, jog toksai dėl savo savarankiškumo nesigrums. Nors ir gražiai dėl tautybės išlaikymo būtinumo kitiems iš savo "dekoracijų" šnekėtų, nieko neįtikins. Tokie įtikinėjimai tiek yra verti, kiek devintas vanduo nuo kisieliaus.

Kad mūsų tautinės šventės ir kalbamoji savo tautinėmis teigiamybėmis ir brandenybėmis išsiskirtų iš kitų — lenkų, če-

kų, prancūzų, kūbiečių, airių vokiečių, rusų, ukrainiečių, estų latvių, meksikiečių, negrų, tikrųjų amerikiečių, — jos neturi būti "grimuojamos" nei jokios tautybės, nei bendrinio, nei madingoju grimumu. Kaip atrodytų Gražina, Pagirėnai, Jūratė ir Kastytis, Nemunas žydi, Parduotoji nuotaka, Galka, Kleopatra, Aida, Kniazius Igoris... Jeigu tų veikalų statytojai veikėjams moderniškai sušukuoti pasikviestų paskutinės mados šukuosenos sukūrėjų, aprengtų pagal paskutinį nusišvilpimą ar visokių amžių, tautų ir paskirčių mišinį. O muzikai pataisyti, pritaikydami dabartiniam skoniui, muziką... Juk ne tas pat senas ar naujas Nemunas ir Misisipi, Mėlynieji kalnai ir Šatrija, Gubos ir Kornų laukai, lietuviškos atvaizdas ir juodukės...

Tautinių skirtumų skubėti dirbtinai išlyginti, anot poeto "sumaišyti ribas, kapčius ir rėžius" gal dar nevertėtų, — ypač mums čia kovojantiems dėl tautos laisvės ir savo žemės!

Todėl T. Š. šventės pasiūlydusi spaudoje viena kita nuomonė, kad tinka švenčių programoms ir čia sukurtas ar besikuriąs dabartinis, vietinis aplinkybinis "lietuviškas" epas — šokis, man netelpa į lietuviškąjį aruodą. Žinoma, kad toks epas ir visa kita čia "kuriasi ir kursis". Kursis taip, kaip kūrėsi senųjų ateivių kalba ir kaip "kuriasi" mūsų kalba. Kokius rado čia atvykęs Vytautas Beliajus mūsų tutinius šokius", kaip dabar "kuriasi" visas mūsų gyvenimo būdas: Pats žodis "kuriasi" pasako, kad vyksta savaime: iš mūsų pusės jokių pastangų tam "kūrimuisi" nereikia. Tai kam tokiam kūrimuisi dar reikia davinėti leidimus. Dalykai, kurie patys vyksta, jokių pasitarimų, palaiminimų nereikalingi, kaip nereikalinga ryto ryto užiekėsima saulė...

Kas neduos rengti tokių šokių švenčių... Bet tai nebus lietuvių tautos tautinių šokių, bet emigrantinės. Nesakau, kad jos prastesnės už lietuviškas. O sakau tiek, kad vadintinos jų tikruoju vardu. Tokio emigrantinio lietuviškos "debiutavimo" vis daugiau pasirodo ir vis daugiau storesnių brūkšnių atsiranda ant lietuviško veido, lyg jis būtų iš tikrųjų koks juodraščio sąsiuvinio tuščias lapas. Dar toliau žvelgiant, nereikės nė tokio "epo" kurti, nes jis kitų sukurtas. O mums pakanka dabartinių, nutrintų, daugeliui sąvokų taikomų žodžių tariant "įsi- jungti ar pasijungti" į didžiąją kūrybą, teisingiau sužibėti kaip žvakigalis ir suvarvėti į bendrą lydinį. Koks to suvarvėjimo vardas? Ar ne nutautėjimas?

Iš čia man išeina, kad tautinę kūrybą, tautinių šokių šventę reikia skirti nuo mišinio ar tarptautiškumo. Pirmoji yra gimusi iš tautos ir eina, kurdamosi iš tautos, ir pati iš savęs. Antroji — emigracinė, kuriama ar sukurta aplinkybių, skonių įtakoje. Ji eina prisitaikymo keliu į išnykimą, iš esmės nepanaikindama tautinės kūrybos, tik pati iš jos pasitraukia. Kaip nutautėjęs emigrantas nepanaikina

tautos, iš kurios jis pasitraukė.

Nuo tautos kūrybos reikia skirti atskirų asmenų tautiniais bruožais kūrybą ar tarptautinę.

LIETUVISKAS JUDESYS

Vydūnas yra sakęs, kad jis lietuvių pažįsta net iš tolo, iš plastelino kasdieninio judesio. Tai Vydūnas, o mes! Ne visi esame vydūnai ir jau ne visi iš to plastelino, kaip Vydūno pažįstamieji. Šnekėdama apie lietuvišką judesį pasiskolinu iš prof. J. Balio žodį pasaulėjauta. Šis turiningas žodis nurodo tuos šaltinius, pagal kuriuos galėtume mėginti suprasti, kas lietuviškus judesius gali pažinti, pajusti ir išskirti iš kitų. Pirmiausia, patys judesio prigimties savininkai — lietuviškos pasaulėjautos lietuviai. Antra, visi čia išmokusieji, įsijautę... Kaip išmoktą dainą, pasaką, kalbą... taip išmoktą judesį gali perduoti ir kitiems... Tarpe kitų judesių randame ir tuos, kurie anksčiau ar vėliau buvo pavadinti šokiais. Tų šokių mums kaip tik ir reikia. O tautinės mąstysenos ir pasaulėjautos pagrindu sudaromos ir gali būti sudarytos kūno kultūros tautinės sistemos.

Lietuvoje savo tautinės kūno kultūros sistemos, kaip turi čekai, prancūzai, vokiečiai, švedai... mes nespėjome susikurti, nors turėjome visus duomenis. Tie duomenys kilę iš lietuvių gamtoje gyvenimo būdo, pasaulėjautos; buvę pirmiau naudos, darbų (utilitariniai) judesiai. Šalia jų ar vėliau išėję į laisvalaikio praktikas, laisvalaikio pajvairinti, kūno ir dvasinės jėgoms stiprinti, lavinti. Visi judesiai pagal fizinio auklėjimo velesniųjų laikų sistemų sąvoką skirstytini į šias stambiausias šakas: sportą, žaidimus ir šokius. Šių kūno kultūros šakų čia smulkiai nenagrinėju, o tik tiek, kiek reikia šokiams iš jų išskirti.

Sportas. Natūralaus sporto, atletikos pagal amžių, pajėgumą, lytį randame visas rūšis. Jos bendrais bruožais, kiek mums reikia šokiams išryškinti, yra šios.

Ėjimai — trumpi, ilgi, lėti normaliu žingsniu, ilgu, labai ilgu, skubos, išvermės, pėda, kulnimi, pasistiebus... Pusiasvyros ėjimai — atviromis akimis, užmerktomis, nuojautos, užimtomis rankomis, gulsčiu medžiu, siaura grandimi, lieptu, tvora, nubrėžtu rėžiu, šalinės balniu, stogu ir t. t.

Bėgimas — trumpi, lenktyniniai iki pažymėtos vietos, išvermės, pajėgumo, be kliūčių, su kliūtimis, per kliūtis, estafetiniai, daikto, žodžio nešimas...

Šuoliai — šokinėjimai, pašokimai viena koja, abiem, į tolį per savo šešėlį, griovį, upę, pažymėtą plotą... Šuoliai į aukštį — per tvorą, kartį, lazda, virvę, ant žirgo, per degantį laužą... Į guolį — iš medžio, nuo žirgo, prikrauto vežimo, šalinės, į vandenį nuo liepto ir t. t.

Mėtymai, svaidymai gaudymai ir laidymai — strėlės, ieties iš laidyklės, lanko, iš rankos — akmenuko, obuolio, plaktuko, kirvio... Į tolį, taikinį... Šaudymai...

Jojimas — lazda, mediniu vašu, lyg arkliu, prisijaukintu avinu (piemens), jaučiu, arkliais be balno, su balnu... Žirgais trumpos ir ilgos kelionės, lenktynės be kliūčių ir su kliūtimis, per upę, su šuoliais, brydomis...

Vandens sportas — plaukymas, nardymas, ant rąsto išsilaikymas, sukaltais, surištais plaustais, irklavimas ir t. t.

Žiemos sportas — pėsčiomis, raitomis, pačiūžomis ledu, įvairiai pasidirbtomis rogutėmis... šuntakiais, šunkeliais, nuo kalnų, į kalnus...

Laipiojimai, šliaužimai, sliuogimai, karstymasis — į medį, į kalną, virvę, kartimį, rėpliojimai, vartymaisi, persivertimai, vikrumo, drąsos...

(Bus daugiau)

Chicago jaunimas šoka "Noriu miego, saldaus miego..."

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

ir visada pasilikti jose. Taip? Ir tada visai nesvarbu, kokios kilmės, kokios padėties tu esi tada buvęs: turtuolio prekybininko, aukšto valdininko, paprasto tarnautojo, stambaus ūkininko ar paprasčiausio varguolio bežemio ir bedalio vaikas! Ir nesvarbu tada tau, kad tu esi turėjęs visai siauras tavo džiaugsmui ir pasitenkinimui gyvenimu išreikšti sienas. Svarbu nerūpestingoji vaikystė, kurią pilnumoje kitiems išreikšti tesugeba gerieji rašytojai.

Pavyzdžiui, ar tau, garbusis Skaitytojau, yra tekę skaityti garsiojo prancūzų rašytojo Victor Hugo veikalą, kuriame pasakojama, kaip žemiausiai nusmukusioje gyvenimo aplinkoje vieniša našlaitė žaidžia skudurine lėle? Ji nemato, ji negirdi, ji nejaučia aplinkui ją banguojančio ir nešvankumu dvokiančio gyvenimo vyksmo. Ji turi savo - vaikystės gyvenimo grubumo neapnuodytas valandas. Ir ji džiaugiasi ta prasute skudurine, nieko viliojančio savyje neturintia lėle. Ir koks nemluotai skaidrus yra tas jos žaidimo pasaulis! Ir tikrai vaikai, nepažinę gyvenimo grubumos, tesugeba taip jausti, taip išgyventi, taip nuoširdžiai džiaugtis kasdienine pilkuma. Jie sugeba dėl to, kad jos dar nepažįsta.

Ir ar tau, Skaitytojau, prisimena Vinco Krėvės "Antanuko rytas"? Arba Tumo - Vaižganto pasakojimas, kaip jį motulė lepiandavo ir tėvelis nunokusį obuolį nuo obels nukrėsdavo? Tiesa, mes nedaug, palyginti, turime tokių mūsų rašytojų šviesių vaikystės išgyvenimų pasakojimų. Bet ir to užtenka pajusti, kokia viliojanti, kokia žavi ir nesudrumasta yra buvusi kiekvieno mūsų vaikystė. Nors ji, dabartinėmis akimis žvelgiant, ir labai skurdi bei lėkšta yra - buvusi.

Ir jeigu Tu, Skaitytojau, atsiverstumei Juliaus Janonio "Vaikų Dienos", tą autobiografinį, neilgą rašinėlį, — skaitydamas pajustumėi, ką reiškia nerūpestingoji vaikystė ir kiek nuoširdaus skaidrumo jina turi. Ten pasakojama apie paprasčiausius neturtėlio vaiko jo pirktėje vykstančius įvykius. O kiek platumos, kiek įvairumo ir kiek džiaugsmo gyvenimo nepažįstančiam vaikui! Tai vienas gražiausių mūsų senesniųjų rašytojų vaikų literatūros pavyzdžių. Čia pro mus praslenka motinos sektos pasakos, kurioje rašytojui žaviausia ir kartu graudingiausia buvo apie Joniuką, kuris seserų kalbinamas išlipti iš medžio ir grįžti pas jas, klausia:

"Kam pastatėt rimtą svirną?
Kam atvedėt ristą žirgą?
Kam paklojot šalavijų lovą,

Seserys jam atsako:

"Tau pastatėm rimtą svirną,
Tau atvedėm ristą žirgą,
Tau paklojom šalavijų lovą."

Ir kai Joniukas, seserų kvietimo paklauses, nulipa nuo medžio, jis miršta. Miršta, pažinęs gyvenimo realybę. O kas mūsų nėra ragavęs "kiškio pyrago"? Juk tai paprasčiausia duona, kurios gabalėlį, eidamas į darbą, įsideda tėvas arba vyresnysis brolis, bet jos nesuvalges, parneša namie esančiam jauniausiajam sūnui ar broliui. Ir kas nesišypsos iš naivaus vaiko svajonių apie tėvo kaimyno pažadėtą jam-tam vaikui - atnešti didelę, paveikslų pilną knygą; arba apie vanojimąsi pirtyje arba apie Kalėdų eglutę, kurią paruošia iš tarnybos Latvijoje grįžusi vyresnioji sesuo?

Taip, tai nekaltosios, skaisčiosios vaikų dienos, kurios:

"pagamino gražią, be galo gražią atmintinę knygą, siaučiant širdyje audrai, skleisdavau sunkaus sielvarto valandomis ir rasdavau nusiramimą, žuvusios drąsos pajauninimą ir pasitikėjimą savimi.

Skleisdavau aš tos knygos lapus ir pamedamas gyvenimo tikslą, ir nustodamas vilties — ir vėl aiškiai išvydau šviturį žibant, gaires plėvesuojant...

Stebuklingi vaikų dienų atminimai! Jų galėje nuraminti ir palinksminti net ir tą, kurs ties savimi nieko šviesaus nebįstengia įžiūrėti"...

Vaidilos Ainis

Ir šioji romanlika ilgai nesitęsia: ateina gyvenimo realybės pažinimas. Tada, kai neturto slegiamas, tu turi išeiti pats sau duonos užsidirbti:

"...1906 m. pavasarį Julius pirmą kartą pergyveno atsiskyrimą nuo tėvų ir gimtinės, — kartu su Mykolu ir Marija (vyresnieji jo šeimos nariai. J) išėjo į Latviją piemenauti, užsidirbti sau duonos. Jį patydėjo motina, kuri visada savo vaikus pavasarį išlydėdavo, o rudenį parsivesdavo. Iki Skaistkalnės jie visi ėjo kartu. Skaistkalnėje (tuomet vadintoje Šimberku, nuo vokiško pavadinimo Schönberg) tą dieną buvo turgus. Mykolas ir Marija tuoj pat parrisamdė latvių ūkininkams. Motina padėjo sulgyti jiems algas. Ji persamdė ir Julijų, kažkur už miško, prie bažnytkaimio, vadinamo Barbele, netoli Mykolo ir Marijos tarnybos vietos. Mykolas ir Marija jau dirbo kaip fikri darbininkai, o Julijų pamsamdė piemeniu. Motina jį patydėjo pas ūkininką. Kitą dieną ji padėjo iki pietų jam ganyti ir paskui ruošėsi grįžti namo. Bet Julius nenorėjo likti vienas pas svetimus žmones. Atsisveikinęs jis keletą kartų vijosi motiną, šaukdamas:

"Mamyte, nepalik manęs vieno!"

Motina kelis kartus grįžo jo guosti ir glamonėti, kad jis nurimtų.

Julijų nuraminti ir prikaltėti, kad pasiliktu ganyti, motinai pavyko tik tada, kai pažadėjo rudenį jį leisti į mokyklą, žinoma, jei ištesės iki rudens, nepabėgs nuo ganymo. Davę vienas antram pažadus, motina ir Julius galiausiai atsiskyrė. Motina,

norėdama įsitikinti, ar Julius nesugalvos ją vyti, iki vakaro išsėdėjo pamiškėje, karklyne. Kai jis, saulei leidžiantis, parginė bandą namo, motina atėjo į Skaistkalnę pas savo pažįstamus nakvynės." ("Literatūra ir Kalba" VIII t. 20 psl.)

Taip būsimasis poetas pirmą kartą atsiskyręs nuo tėvų, ištesėjo visą vasarą, kad rudenį galėtų patekti į Biržų pradinę mokyklą...

3. Pavyzdinga knyga

Jos kietų viršelių aplanke parašyta: "Lietuvos TSR Mokslų Akademija Lietuvių kalbos ir literatūros Institutas

JULIUS JANONIS

Šią knygą sudaro gausi meuarinė medžiaga apie J. Janonį. Ją pateikė gerai pažįs poetą, jo gyventą aplinką pažinoję ir politinėje ar visuomeninėje veikloje su juo artimai bendradarbiavę asmenys. Knygoje spausdinama J. Janonį liečią archyviniai dokumentai, nepublikuoti jo raštai, jo giminių laišakai, o taip pat nauji studijiniai straipsniai įvairiais J. Janonio literatūrinio palikimo klausimais".

Sekanciam po viršelio puslapyje įrašyta: "Lietuvos TSR Mokslų Akademija

Lietuvių Kalbos ir Literatūros Institutas.

LITERATŪRA IR KALBA VIII

Vyr. redaktorius K. Korsakas
VAGA, Vilnius — 1966

Dar kitame puslapyje: "Šio to mo redakcinė kolegija:

K. Doveika (ats. redaktorius), A. Jonynas, V. Kubilius, J. Petronis" Toliau seka "Pratarmė" ir "Atsiminimai". Atskirame puslapyje įdėtas poeto Juliaus Janonio atvaizdas. Knygos turinys suskirstytas skyriais, kurių pirmuoju eina "Atsiminimai".

Tų atsiminimų skyrius knygoje yra ilgiausias — užima 310 puslapių. Jis suskirstytas pastraipsniais:

A) Tėviškėje, b) Biržuose, c) Šiauliuose, d) Voroneže, e) Petrograde, i) Atsiminimai iš spaudos;

2. Iš Archyvų (315 - 407 psl.)
3. Straipsniai (415-544 psl.)
4. Pavardžių rodyklė,
5. Ilustracijos. Visa knyga 611 puslapių. Taigi, gan didžiulė knyga. Ir, reikia pripažinti, jog toji knyga paruošta labai kruopščiai, rūpestingai, gerai.

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netoliną Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knygą galima gauti "Naujiene" darbo valandomis. Kas negali užieiti "Naujienas", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knyga pasiusime.

Tai, gal būt, vienintelė knyga tokio pobūdžio mūsų literatūroje. Nebent su ja galima būtų gretinti apie mūsų didįjį varpininką Vincą Kudirką išleistą literatūrą, dar laisvosios Lietuvos laikais arba su dr. K. Griniaus gyvenimo aprašymu.

Toje knygoje pats įdomiausias yra atsiminimų skyrius. Šiame skyriuje surinkti ir įdėti įvairių asmenų, poetų, jo tėvus, jo gyventą aplinką pažinojusių atsiminimai. O tų atsiminimų autorių gana daug. Vieni jų patys savo ranka rašė tuos atsiminimus, kiti, neraštingi, papasakojo, o jų pasakojimus užrašė "Lietuvių kalbos ir literatūros instituto bibliotekos rankraštyno vedėja M. Grigaitytė. Pagarba ir pagyrimas jai! Gan ilgas laiko tarpas skiria nuo buvusių knygoje aprašomų įvykių, todėl nenuostabu, jog kai kurių autorių atsiminimuose aiškiai pastebimi netikslumai ar perdėjimai. Pavz. pat pirmuosiuose einamuose atsiminimuose (P. Jašinsko) netiksliai pažymėta poeto motinos gimimo vieta (parašyta - Beržinių kaime, tuo tarpu M. Jano-

(Nukelta 17 psl.)

SIŪSKITE PINIGUS

I LIETUVĄ

PINIGAI SIUSTI PER GRAMERCY

ĮTEIKIAMI GAVĖJUI KAIP PINIGAI PER BANK FOR FOREIGN TRADE, MASKVOJE.

Pristatoma per 2 savaites. Jokių atskaitymų.

JŪS ESATE SAUGUS TIK SU FIRMA TURINČIA LEIDIMĄ. JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ PASLĖPTŲ RINKLIAVŲ. PER 20 METŲ VEIKLA BIZNYJE GARANTUOJA JŪMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos. Turi Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20.000.00.

Oficialios USSR kvitos pasirašytos gavėjo.

Kursas:

9 rubliai už \$10.00
Iki \$30.00 — \$2.75
Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.
744 Broad St., Newark, N. J.

SENSACIJOS VASARAI

Prašykite mūsų katalogų, kuriuose rasite sensacijų vasarai.

GRAMERCY

(Isteigta 1945)

118 E. 28 St. New York, N.Y.

V. DAUTARTAS

AUKSINIO LYNO VAISĖS

(Tęsinys)

— Žalieji žiogai gyvena pievose ir kosminių greičiu šokinėja iš vienos vietos į kitą, — iškilmingu balsu tęsė strepetys. — Šitie šuoliai kartais juos pradžudo. Neapskaičiavę drykтели ir pataiko į upę, kur jų jau laukiame mes strepečiai. Jūs manote, kad sumedžioti žiogą labai jau paprasta? Apsirinkate. (Reikia pastebėti, kad pasakotojo aistros pagautas strepetys visiškai pamiršo, jog klausosi vikrusis kiršlys, kuriam priklausė visi žiogų, lakiųjų ir mašalų gaudymo rekordai.) Apsirinkate, — lėtai pakartojo strepetys. — Tai sakau aš, žinomas žiogų gaudymo meistras. Taip. Žiogas virš vandens šokinėja kaip patrakęs, o aš veikiu užtikrintai. Šuolis, šuolis, šuolis, ir žiogas mano. Neatsimenu, kad šis vikruolis būtų kada pasprukęs. Neatsimenu.

— Pagyrūnas ir melagis, — pagaliau neįskentęs tyliai pasakė kiršlys Trumpiui. — Žiogai, pakliuvę į upę, nesokinėja. Sušlapę kojas, jie ramiai plaukia pasroviui. Kas kita vienadienės.

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 6-to psl.)

nenė poeto motina, yra gimusi Šimpeliškių kaime; arba Klibaitės - Jašinskienės atsiminimuose pasakojama: Martynas Janonis (poeto tėvas J) buvo kitoks. Ėjo kalbos, kad jis mėgsta išgerti. Atsimenu, kartą Janonienė atbėgo vėlai vakare pas mus, verkdama pasibeldė į langą. Sakė, kad vyras grįžęs girtas ir pradėjęs muštynes. Tuo tarpu poeto tėvą pažinoję (ir šio rašinio autorius!) gali paliūdyti, jog Martynas Janonis beveik niekada negerdavo. Gal kartais tik stiklėlį paimdavo. Tai ir viskas. O tuo labiau jis negalėjo, girtas grįžęs, triukšmauti ar muštines pradėti. Tai

visai neteisingas tvirtinimas. Poeto tėvas buvo lėto būdo, pavyzdingo elgesio vyras, kuriam triukšmauti ar muštines kelti nė į galvą negalėjo ateiti. Taip pat neteisingas sakymas yra, jog poetas Julius Janonis buvo aukšto ūgio. Tikrumoje jis buvo nedidelio ūgio. Arba, knygos ruošėjų beveik prie kiekvieno atsiminimų autorius yra pridėta jo esama arba buvusi profesija - užsiėmimas. Tuo tarpu Povilo Jašinsko atsiminimai įdėti pačioje knygos pradžioje, tačiau visai nepažymėta, jog tų atsiminimų autorius yra evangl-reformatų kunigas. Matyt, knygos ruošėjams nepatogu buvo minėti kunigo profesiją.

Bet šiaip, knyga paruošta labai kruopščiai, išsamiai, nešališkai ir nėra nė jokio partiečio (kaip J. Janonio raštuose Niunkos svaichiojimai) kvailos propagandos kamšalo. Visoje knygoje sukaupta beveik visa medžiaga, liečianti "pirmąjį proletarinį poetą". Jeigu kuri medžiaga ištiesai tame veikale ne-

Lyg kamuoliukai virš vandens. Čia kyla, čia krinta, čia kyla... Strepetys visai pametė saiką.

Trumpis susiraukė. Visgi nemalonu, kad apie artimą giminių šitaip kalba taurusis kiršlys.

— Jelčiau! — šūktelėjo Trumpis. — Tu vėl pamiršai konkurso taisykles!

— Pardon, seni. Pirma, aš — strepetys, o ne jelčius, antra, prašom netrukdyti. Sinjorai ir sinjorinos, aš artėjau prie pabaigos. — Strepetys ūmai pasisuko. — Štai jūs matote žiogą. Patiko jis jums. Labai patiko. Iki šiol aš kalbėjau aplamai apie žiogą, o dabar prabilsiu apie šį, tik apie šį. Jūs sužinosite, kad lynų rūmuose guli ne taip jau paprastas žiogas.

— Jis nukankins mane, — sudejavo kantrybės netekusi kuoja.

— Ak, Raudonpeleke, tegu kalba...

— Kartoju, — tęsė strepetys, — ne taip jau paprastas žiogas. Jūs žinote, kad mus, žuvis, nuo seno visokiais būdais gaudė meškeriotojai. Jie ypač persekioja strepečius. Meškeriotojai

pateikta, tai bent suminėta, kas, kur ir ką apie tą poetą yra rašęs: periodinėje ir neperiodinėje spaudoje. Tuo atžvilgiu minimoji knyga yra puikus leidinys apie lietuvių poetą ir revoliucinį veikėją. Iš to galėtų pasimokyti ir čia esantieji mūsų žymiųjų žmonių gyvenimo aprašymo knygų leidėjai. Taip yra. Taigi, puiki knyga, gausi medžiaga, gerai sutvarkyta, tiksliai, toli gražu nepilna. Taip, nepilna, nes tos knygos ruošėjai, matyt, varžomi dabar Lietuvoje esamo okupantiško režimo, pabijoję visą medžiagą surinkti. Tuo reikalu V. Žukas, straipsnio — "J. Janonio Bibliografija" autorius, tos knygos 545 puslapyje neraudamas pasisako:

"Iš lietuvių imigrantų spaudos (nekalbant jau apie imigracijoje esančius, poetą pažinojusius asmenis J.) medžiaga buvo renkama tik iš pažangių Amerikos lietuvių laikraščių "Laisvės" ir "Vilnės".

Matote, kas pasidaro, kai knygos ruošėjai yra priversti laikytis bendrosios politinės linijos!

Užtat šio rašinio autoriui buvo pareiga surinkti čia, — Amerikoje esančių "nepažangiųjų" atsiminimus. Įskaitant į tų "nepažangiųjų" tarpą ir poeto Juliaus Janonio seseris: Mariją ir Emiliją. Naujos medžiagos, nesigiriant tenka pasakyti, pasisekė surinkti nemažai. Ir ji bus pateikta Naujienų skaitytojams artimiausioje atėityje. Gal tą medžiagą nesigėdins pasinaudoti ir tie, kurie dabar poetą Julijų Janonį stengiasi visokiais būdais tempti ant savo kurpalio.

1967. VII. 30.

So. Boston, Mass.

pastebėjo, kad mes, strepečiai, mėgstame žiogus. Taigi, vienas toks atsiprašant meškeriotojas prisigaudė žiogų ir atėjo prie Melsvosios upės. Tuo metu aš buvau prisiglaudęs prie žolių, arti kranto. Laukiau, gal koks žiogas šuotio neapskaičiuos... Tačiau diena buvo Lietinga ir žiogai sušlapę nešokinėjo.

— Ar aš nesakiau, — linguodamas galvą, vėl pakuždėjo Trumpiui kiršlys. — Vargšelis visai susipainiojo.

Kad ir kaip tyliai kiršlys kalbėjo, strepetys, matyt, nugirdo. Jis metė piktą žvilgsnį į kiršlio pusę ir dar pakilesniu balsu varė toliau:

— Laukiu valandą, antrą... Staiga matau krantu šmėkstelėjo meškeriotojas, o vėliau taip gerai pažįstamas meškerykočio šešėlis. Aš, žinoma, į žoles, pasislėpiau. Bet stebiu... Matau, plaukia... Ir kas jūs manote? Žiogas, didelis, gražus žiogas. Aš tik šast, ir... lyg adata kas į lūpą skausmingai įdūrė. Vikriai išspioviau. O žiogas, žiūriu, ne pasroviui, bet į krantą suka... Vadinasi, šitaip... Meškeriotojas nori mane, strepetį, pagauti. Neišdėgs. Palauk. — Strepetys pasisuko į Trumpį: — Tau, seni, skanius kukulaičius ne taip jau sunku į dumblą buvo užkasti, bet pabandykit jūs numauti žiogą nuo kabliuko. Pabandykit! O aš, kai pamaciau vėl atplaukiant žiogą, truputį praleidau jį pro save, o paskui tyliai pasivijau ir atsargiai numoviau nuo meškeriotojų kabliuko. Tas žiogas štai čia, ant vaišių stalo. Jei norite, galite įsitikinti. Jis pervertas kab-

liuku nuo galvos iki uodegos. Aukšė, kuoja ir dyglė puolė prie žiogo. Apžiūrėjo iš visų pusių.

— Teisybė, Trumpi, teisybė! — šūktelėjo Aukšė.

— Tai drąsuolis, — stebėjosi kuoja. — Net nesitikėjau.

— Nemėgstu tuščiai burną aušinti, — dėdamasis abejingas, pasakė strepetys.

— Tokie drąsuoliai pirmi sprandą nusisuka, — iš žolių žuvis pasiekė pikti lydekos žodžiai.

— Strepetį verta pagirti, — pasakė dyglė, vis kažko niūri. — Ne kiekvienas iš mūsų taip sugebėtų padaryti. — Dyglė kažkodėl pasižiūrėjo į kiršlį. — Aš manau, kad premiją strepetys užsitarnavo.

— Aš ne dėl garbės, — šaltai drėbtelėjo strepetys.

Trumpis susižvalgė su kiršliu. Abu, tartum susitarę, nušisypsojo. Taip, taip... Kas gą nežino, strepetys vikri ir gana gudri žuvis. Bet ne paslaptis, kad jis mėgsta ir pasigirti. Na, kas be to... Trumpis matė, kaip visų svečių, išskyrus dyglę, nuotaika buvo gera, todėl ir jis buvo patenkintas. Kas jau kas, o šeiminiukas turi mokėti svečius linksminti. Kitaip kokios čia būtų vaisės. O bene labiausiai Trumpis džiaugėsi, matydamas, kad jo miefoji Aukšutė svečių tarpe jaučiasi laiminga. Aukšė, rodos, visiškai buvo užmiršusi skaudančią lūpą, ji plepėjo su kuoja, džiūgavo, svaidė paslaptinius žvilgsnius į taurųjį kiršlį. O čia dar ta svaiginanti, šilta naktis. Mė-

(Nukelta į 8 psl.)

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60609

Package Express & Travel Agency, Inc.

AFFILIATED WITH PODAROGIFTS, INC.

PRIMA UŽSAKYMUS BUTAMS SOVIETŲ SAJUNGOJE

MES TAIP PAT PRIIMAME UŽSAKYMUS SOVIETIŠKIEMS AUTOMOBILIAMS, SKALBIAMOMS MAŠINOMS, SIUVAMOMS MAŠINOMS, TELEVIZIJOS APARATAMS, RADIO PRIIMTUVAMS, PRODUKTAMS IR T. T.

Reikalaukite nemokamų KATALOGŲ mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

MAIN OFFICE:

Package Express & Travel Agency, Inc.

1530 Bedford Ave., Brooklyn, New York 11216

Tel. 467-5522

AUKSINIO LYNŲ . . .

(Atkelta iš 7 psl.)

nulio sidabrinė šviesa, lakštingalų suokimas, paslaptingi šešėliai ir atošvaisčiai. . . Tiesa, Auksei kėlė nerimą čia atsibasčius lydeka, bet kaip smagu buvo žiūrėti, kaip jų rūmuose išsisi pavargęs ungurys. Keliaudamas toliau, jis geru žodžiu minės lynus.

— Ak, Trumpi, kas gi toliau? Tu jau snaudai, — laiminga ragino savo draugą Auksė.

Trumpis nesnaudė. Be reikalo Aukse jaudinosi. Jis tik valandėlę pamastė, o paskui linksmi pokštelėjo savo storumis lūpomis:

— Konkursas tęsiasi! Kas dar?

Žuvis stovėjo vietoje, pamažu judindamos pelekus, bet nė viena nedrįso išplaukti į priekį. Kiršlys, būdamas santūrus, nesisukubino veržtis į rungtynes, kuoja baikiškai slėpėsi už Auksės, dyglė buvo surūgusi. Trumpiui ir Aukse, kaip šeiminkams, netiko rungtyniauti. Lydeka lindėjo žolėse, ir nebuvo galima suprasti, ar ji dalyvauja konkurse, ar ne.

— Ragink, seni, ragink, — spyrė Trumpi strepetys.

Lyno žvilgsnis sustojo prie kuojos.

— Na, kaimynėle, kuo pradžiuginai?

Raudonpelekė vos vos pajudėjo į priekį.

— Aš jau nežinau. . . Nieko ypatingo neatsitiko mano gyvenime. Aš jau nežinau. . . Mane ta baimė visą laiką persekioja. . . Nuo pat vaikystės. Tai ką aš čia pasakosiu? . . . Gal geriau žinomas žuvis išvardinsiu? . . .

— Ir aš, — ūmai šoktelėjusi į priekį, pasakė dyglė. — Pasakoti man taip pat nėra ko. Iš viso nemėgstu plepėti.

— Puiku! Vadinas, judvi rungtyniausite. Puiku! — sūtartinai sušuko žuvis.

Trumpis suprato, kad dyglė gudrauja. Ji todėl nepasakojo, kad nesitikėjo laimėti. O kuoją ji vylėsi lengvai nugalėsianti. Tačiau atsaukti rungtynes jau buvo vėlu. Ir jis tarė:

— Raudonpelekė pradeda. Atsiminkit sąlygas. Žuvų vardus ir kokiam šeimai priklauso. Pradedam.

— Ešeris, pūgžlys. . . Abi ešerinių šeimos, abi gerai pažįstu, — pasakė kuoja.

— O storkis, mieloji? Kur padėjai storki? Ar jis ne ešerinių šeimos? — papildė kuoją dyglė ir berte išbėrė: — šlyžys, vijūnas, kirtikis — vijūninių šeima. Štai.

Dyglė pastatė visus savo spyglius. Ji didžiavosi pralenkusi kuoją ir veržte veržėsi į grumtynes.

— Ly. . . ly. . . de. . . ka. . . — vos išstenojo kuoja. — Ly. . . ly. . . de. . . ki. . . nių šeima, — ir tyliai pridūrė: — Geriau, kad tos šeimos nebūtų.

— Karpis, menkė, karosas, šapalas — karpinių šeima, — triumfavo dyglė.

— Ne, drauguže, mes susitarėm, kad čia esančių žuvų giminės neminėsimė, — pasakė dyglei Trumpis. — Prašom.

Dyglė žiobčiojo, bet nieko daugiau atsiminti neįstengė. Žinoma, ji gal būtų ir atsiminusi, tačiau, ūmai supykusi, visai pametė galvą. Kur viršų ima pyktis, ten proto nieieškok. Taip atsitiko ir dyglei.

— Skaičiuoju iki trijų, — neatstojo Trumpis. — Vienas, du. . .

— Paprastasis kūjagalvis. Melsvoje upėje gyvena. Kūjagalvių šeimai priklauso, — visus stebino kuklioji kuoja.

Dyglė tylėjo. Pamačiusi, kad pralaimėjo, dar labiau įtūžo, visa persimainė. Žiburiuodama žalsvomis akimis, ji pasitraukė prie lydekos ir suburbėjo:

— Šamokslininkai. Jie mūsų nemėgsta, Rajūne.

— Cha, cha, cha, — žiobtelėjo savo ilgu snapu lydeka.

Kuoja, spindėdama iš laimės, glaudėsi prie Auksės.

— Pirmą kartą gyvenime, pirmą kartą, — kartojo ji. — Net nesitikiu.

— Ak, mieloji mano. Tu puikią atmintį turi. Aš jokių būdu tiek daug neatsiminciū, jokių būdu, — gyrė Raudonpelekė Aukse.

Bet žuvis neilgai stebėjosi kuojos atmintimi. Į svarų vandens lopą, mostelėjęs savo dailiai iškirptą uodegą, išplaukė kiršlys. Žuvis suprato, kad garbingasis svečias nori kažką pasakoti.

Tauriojo Kiršlio pasakojimas

— Kiekvienos žuvis gyvenime, mano nuomone, yra atsitikę kas nors svarbaus, atmintino: ir džiaugsmingų, ir liūdny dalykų, — pastatęs nugarinį peleką, lėtai prabilo kiršlys. — Taip jau yra. Džiaugsmas ir liūdesys vaikščioja drauge. Atsimenu, tą pavasarį kaip paprastai ruošiausi vestuvinei kelionei. Jūs tikriausiai žinote, kad mūsų, laišinių, šeima mėgsta gyventi srauniose ir švariose upėse. Kiršlių galite sutikti Neruje, Žeimenoje, Lakajoje, Merkyje, Šventojoje, Šalčioje, Virintoje. . . Pavasariais mes keliaujame neršti į tų upių tolimus intakus — nedidelius, miškais skubančius šaltiniuotus upokšnius. Tai būna nuostabios kelionės. Naujos pažintys, naujos kliūtys ir pergalės. O kartais. . . — kiršlys giliai atsiduso ir patylėjęs tęsė: — Taigi, tą pavasarį. . . Vos Melsvoji upė išvarė ledą, mane ir mano grakščiąją draugę Svajonėlę vadaus balsas pašaukė kelionė. Mes turėjome keliauti ten, kur mus laukė putoti miškų upokšniai, kur viešpatavo tyla, kur raminau ošė skarotų eglių viršūnės, o jų papėdėje skleidė žiedus kvapnūs žalčialunkis. . .

— Ak, Raudonpeleke, ar tu girdi? — sužavėta kiršlio pasakojimo, sukuždėjo Aukse.

— Mudu su Svajonėle nesukubėdami kilome prieš srovę. Melsvoji upė traukėsi į vagą, sekdamas vanduo skaidrėjo ir šviesėjo. Linksmiau pasidarė. Mudu su Svajonėle pasipuošėm vestuviniiais rūbais. Svajonėlė

užsivilkė sidabru ataustą melsvą nuometą, o mano didysis nugarinis pelekas sutvisko laumės juostos spalvomis. Penktos paros rytą mes pasiekėme upokšnių žiotis ir pasukome į aukštupį. Aš iš karto pajutau šaltą ir gaivų upokšnio vandenį. Jis buvo švarus ir perregimas. Upokšnio dugne mirgėjo srovės nuzulinti akmenėliai, juodavo verpetų išsuktos duobės. Kartais kelią pastodavo juodų, maurais apžėlusiu akmenų tiltai. Per akmenis, drabstydamas putas, šniokštė upokšnis. Svajonėlė prašydavo tokiose vietose ilgėliau sustoti. Ji mėgo nardyti tarp baltų srovių. Pavargusi sustodavo akmens papėdėje ir kažką svajodavo. Aš ragindavau keliauti. O ji, lyg kažką negero nujausdama, atsakydavo: "Neskubėk, mielas, pasidžiauk skaidria upokšnio versme." Ir visgi mes privalėjome keliauti. Mane vidinis balsas šaukė į tas upokšnio

vietas, kur gimiau, kur kiekvienas akmuo, kiekvienas nuskendęs medis bylojo apie vaikystės dienas. . . Ir mes keliavome. Abipus upokšnio stūksojo senos eglės, sukumpusios vinkšnos, rymojo lazdynai, nukabinę žirginiais aplipusias šakas, skleidė pumpurus pajuodusios nuo metų naštos ievos. . . Mes sutikdavome senų pažįstamų: prie akmenų, po medžiais skenduoliais gyveno mūsų giminaitis upėtakis, matydamas būrelius besisukinėjančius strepečius, šen bei ten pasirodydavo kuoja. Nors upėtakis priklauso mūsų šeimai, bet mes vengėme jo. Aš mačiau, kaip jis, pasilėpęs už nuskendusio rąstgalio, budriai mus sekė. Tyliai paklausiau Svajonėlės: "Kaip manai, ko jis taip spokso į mus?"

(Bus daugiau)

SKAITYK I: KITAM PATARK
SKAITYTI "NAUJIENAS"

Cosmos Parcels Express Corporation

AFFILIATED WITH PODAROGIFTS, INC.

★

PRIIMA LIETUVOJE GYVENANTIEMS GIMINĖMS UŽSAKYMUS BUTŲ, O TAIP PAT, SOVIETŲ GAMYBOS PREKIŲ: — AUTOMOBILIŲ, ŠALDYTUVŲ, TELEVIZIJOS APARATŲ, SKALBIAMŲ MAŠINŲ, PRODUKTŲ IR T. T.

★

INFORMACIJŲ IR NEMOKAMŲ KATALOGŲ GALITE GAUTI VYRIAUSIOJE ĮSTAIGOJE ARBA VISUOSE MŪSŲ SKYRIUOSE.

Cosmos Parcels Express Corporation

45 West 45th Street, New York, N. Y. 10036

Tel. CI 5-7905

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI ŠVENTĖMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl.	\$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 pusl.	\$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 pusl.	\$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 pusl.	\$3.00
5. K. B. Kraučionas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 pusl.	\$2.00
6. J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 pusl.	\$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 pusl.	\$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 pusl.	\$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 pusl.	\$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai.	\$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 pusl.	\$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 pusl., minkštasis viršelis \$2.00, kietasis	\$4.00
13. Juozas Švaisas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 pusl.	\$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rastenio vertimas, 40 pusl.	\$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLĖ ŽALČIU KARALIENĖ	\$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAIŪPIAIS PAMARIAIS	\$5.00
17. Petronėlė Orintaitė, KĄ LAUMĖS LĖME, 236 psl.	\$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 pusl.	\$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienu" ofise arba gauti paštu, atsiuntę nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608